

Jaroslav Róna: Genius loci je na Žižkově stále přítomen

02.07.2022

Za zdí rušné ulice Jana Želivského je tichý Nový židovský hřbitov, kde má svůj ateliér sochař Jaroslav Róna. Pracuje tady na Památníku návratu kamenů.

Jsmo ve vašem ateliéru na Novém židovském hřbitově. Tady tvoříte?

Ano, i když pravý ateliér mám v Ostromečské ulici. Tohle je byt pronajatý od Židovské obce, který používám také jako ateliér a získal jsem ho už v roce 1980. Když jsem se sem tehdy přistěhoval, židovský hřbitov byl totálně zarostlý. Vypadalo to tu jako v džungli, jen se prosekat mačetou. Tehdy sem nechodili skoro žádní lidé, byl jsem tu sám. Rekonstrukce hřbitova začala po revoluci, kdy bylo Židům, kteří žili v zahraničí, umožněno posílat na obnovu hřbitova prostředky. Od té doby se to tu proměnilo k nepoznání.

Bojíte se tady?

Když se večer všechno zklidní, je tohle místo dost strašidelné. Za zdí židovského je ještě hřbitov pravoslavný. V 90. letech si na něm dávali schůzky ruští mafiáni a občas došlo ke střelbě. Někdy přelezli zeď sem na židovský hřbitov a někam utíkali. Našli jsme tu dokonce zásobník z kalašnikova. Tehdy jsem se docela bál. Když se ozvaly výstřely, rychle jsem zhasl a lehl si na zem. Ale to se stalo asi jenom třikrát.

Už jste si tu zvyklí?

To snad ani nejde. Já ale tento ateliér nikdy neopustil, protože to tu mám rád. Je tu velmi silná atmosféra a já jsem k tomu místu za ty roky přilnul. Jsou tu pohřbeni oba moji rodiče, za kterými často chodím, také Arnošt Lustig, Ota Pavel, s nímž jsem se osobně setkal, a hlavně Franz Kafka. Jsem s tímhle místem velice propojený. Navíc se mi tu skvěle maluje.

Na Žižkově pracujete na novém pomníku. Co to bude?

Je to projekt Židovské obce na Žižkově. Jde o to, že když se v květnu 2020 při rekonstrukci spodní části Václavského náměstí měnila dlažba, dělníci objevili na dlažebních kostkách hebrejské a české nápisy. Zjistilo se, že to jsou náhrobky z židovských hřbitovů, rozřezané pravděpodobně v 50. letech a za normalizace. Z pietních důvodů se kameny navrátily Židovské obci, která se je rozhodla citlivě uložit zpět na hřbitov. Předseda Židovské obce František Bányai oslovil mě, protože věděl, že jsem pro Nový židovský hřbitov navrhl několik náhrobků. Pro uložení kamenů byl vybrán prostor na Starém židovském hřbitově na Žižkově a já jsem tam navrhl ideu Památníku návratu kamenů jako duchovního místa. Bude ho tvořit horizontální čochka o průměru dvou metrů a kolem devět kamenných zdí jako paprsky slunce. Čochka symbolizuje Boha Stvořitele. Devět kamenných zdí představuje fyzický svět a také mají upomínat na ruiny zbořeného chrámu. Číslo devět má v numerologii symbolický význam završení, jež spojuje nehmotný svět se světem fyzickým. Zdi jsou od sebe v přesných rozestupech od první, která směřuje k Jeruzalému. Všechno bude vytvořeno právě z nalezených dlažebních kostek. Projekt počítá také s průběžným doplňováním o nově nalezené kusy.

K Praze 3 máte blízký vztah, ale nenarodil jste se tu.

Narodil jsem se na Letné. Tam jsem rok chodil na základní školu, pak jsme se stěhovali na Pankrác. Ale od páté třídy jsem chodil do školy v Podolí, kde jsem byl žákem experimentální plavecké školy. Na střední jsem se hlásil na Hollarku — uměleckou školu na Vinohradech. Napoprvé jsem ale neudělal zkoušky z matematiky. Proto jsem šel nejdříve do učení.

Kam?

Do Hlinska na kožešníka. Tříletý obor. Pro kluka z Prahy to byl docela šok včetně internátní šikany či práce v továrně od šesti ráno. Na druhou stranu jsem odešel z rodiny a cítil se samostatněji. Hráli jsme ochotnické divadlo, také tam měli filmový klub, kam jsme skoro každý den chodili. Provozovali ho nějakí manželé Komínkovi, kteří v té době — byl rok 1972! — promítali ty nejlepší umělecké filmy, většinou zahraniční. Paradoxně byli ti nejlepší režiséři na Západě obvykle levicoví a kritizovali západní společnost, a tak byly jejich filmy často nakupovány pro klubové programy. V Hlinsku byla také slušně zásobená veřejná knihovna, kterou jsem dost využíval. A samozřejmě jsme se učili vyrábět kožichy.

Kožešnictví jste pak opustil a vydal se zpátky na Prahu 3.

Ano, v roce 1975 jsem znovu zkusil Hollarku. Tentokrát jsem se na zkoušky pořádně připravil, a tak mě vzali rovnou do druhého ročníku. Po škole jsme chodili do hospody na rohu u školy a také do jedné krásné staré velké kavárny na náměstí Míru, kde je dnes Komerční banka. Na Žižkov jsem tehdy moc nechodil. Tam byly takové pajzly, ze kterých každou chvíli někdo prostě vypadl na ulici. Na konci 80. let si tam člověk musel dávat dost pozor, hlavně za tmy. Na Seifertově mě jednou v noci přepadla nějaká trojice a já se s nimi porval. Moc jsem tam nechodil také z toho důvodu, že jsem potřeboval kreslit lidi v kavárnách, kde jsou stolky dál od sebe a taky trochu jiná klientela. Tam ale žádné nebyly. Když kreslíte lidi po hospodách, tak se do vás hned začne někdo navážet. Takže jsem celá odpoledne trávil většinou v kavárně Slávia a v pátek jsme pak chodili s kamarády na Malou Stranu do Baráčnické rychty na jazz, kde jsem také hodně kreslil.

Na Žižkov jste ale chodil do hotelu Tichý, že?

To už bylo na vysoké škole v 80. letech, kdy jsem studoval UMPRUM. V hotelu Tichý, dnešním Aristonu, jsem začal hrát divadlo. Seznámil jsem se totiž se sochařem Čestmírem Suškou, pozdějším členem naší skupiny Tvrdohlaví, který vedl divadlo Kolotoč. Tehdy mě oslovil, že tam pořádá neoficiální festival malých divadel a jestli náhodou také nehraju. Samozřejmě jsem přikývl. Zeptal se, jak se náš soubor jmenuje, a já jsem plácl první, co mě napadlo — Molekuly. Tak mě pozval na ten festival a já jsem s tehdejšími přáteli ze školy a dnešním pedagogem na Hollarce Petrem Jarešem během víkendu napsal dadaistickou burlesku Břicháč aneb zlaté parohy. Během týdne jsme to s kamarády z UMPRUM nazkoušeli a pak zahráli právě v hotelu Tichý. Mělo to velký ohlas a já jsem si tím získal jisté renomé. Na základě toho jsem pak začal spolupracovat s divadlem Sklep.

Máte aktuálně na Praze 3 nějaká díla?

Tady na hřbitově jsem realizoval šest hrobů, které mají originální design, ale zároveň navazují na tradici. Jinak tu nic nemám. Kdysi mě oslovila bývalá starostka, zda bych navrhl nějaké dílo na vrch Parukářka. Tak jsem vytvořil model Žižkovské Ivce, kterou jsem zamýšlel s nadsázkou jako partnerku a protipól Českého lva, jenž sídlí na protějším kopci na Hradčanech. Chtěl jsem, aby byla taková technická, konstruovaná z nýtovaných dílů jako třeba loď nebo letadlo, aby se v ní odrážel řemeslně-dělnický duch Žižkova. Měla být vysoká pět metrů a stát se takovou žižkovskou atrakcí. Z toho projektu však z různých důvodů sešlo. Pro mě je zároveň dost těžké vybrat pro nějakou instalaci na Žižkově místo, protože tady je vše zastavěné a vyřešené. Hezká místa jsou ale zmíněná Parukářka a také by samozřejmě mohlo vzniknout nějaké umělecké dílo v připravované zástavbě areálu bývalého nákladového nádraží.

Našla Žižkovská Ivce nakonec uplatnění?

Dva různé modely Ivce zakoupila radnice jako dekorativní předměty a jsou vystavené v infocentru a na

radnici. Model z porcelánu darovala nedávno radnice slovenské prezidentce Zuzaně Čaputové během její návštěvy Žižkova.

Kam dnes na Žižkově chodíte?

Nejvíc do nakladatelství Argo v Milíčově ulici, pro které občas něco ilustruji. Mám tam přátele a vydal jsem u nich také knihu svých kreseb a textů — Sto kreseb odněkud. Pak chodím do restaurace U Agamy kousek od radnice a také do pizzerie Persona. Ale do žižkovských hospod moc nechodím, já k té české „pivní kultuře“ nemám moc vztah. Raději mám víno a kavárny.

Mohl by ze Žižkova být pražský Montmartre?

Pařížský Montmartre mohl vzniknout díky bezprecedentně nízkým nájmům za byty a ateliéry v tehdejší Paříži, proto se tam stahovali umělci z celého světa — o geniu loci samozřejmě ani nemluvě. Takže pokud by radnice vytvořila přitažlivé finanční podmínky a vyhradila vhodnou lokalitu pro umělce, jistě by něco podobného vzniknout mohlo. Genius loci je na Žižkově stále přítomen i přes kruté stavební zásahy v 70. letech.

Na čem teď pracujete?

V kamenické dílně za Prahou a v lomu v Liberci začínáme opracovávat dva obří žulové kvádry. Jeden má 72 tun, druhý 100 tun. Z většího by měla vzniknout socha Čas ticha a z menšího Milosrdný bůh XX. století. Snad je dokončíme během čtyř let. Umístění zatím není jisté, ale jednáme o něm.

Galerie

3 fotografie

